List 1. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. januarija 1866.

Slovó staremu, pozdrav novemu letu!

Star škripač pripoveduje,
Ako fantič se rodí,
Da vès svet kaj pričakuje,
Ter se rojstva veselí.

Je vesela ga država,
Nadja se, da bo voják,
Alj pa kaka bistra glava,
Kak umetnik alj velják.

Cerkev zopet up si dela,
Da duhoven bo iskren,
Šola tudi je vesela,
Da bo morda steber njen. —

Le o deklici rojeni
Maček je vesel samó;
Upa mucelj nepošteni,
Da neskrbna mati bo,

Da odprte bo puščala
Vrata morebiti v klet,
Kjer je bôh in dosti sala:
To bo zlata dôba spet! —

Upa lahko vsak, se vé da;
Toda nade spodleté,
So le godčeve besede,
Njemu le se modre zdé!

Tud' jez upam — reva uboga,
Kadar leto se rodí,
Da bo bolje, — pasja noga!
Pa mi vselej spodletí.

O začetku mi obeta
Sreča in izid se lep;
Kaj pa je ob koncu leta?
Prazna nada, prazen žep!

Po navadi tej neslani
Leta so pretekle vse;
Tedaj pa osórej lani
Upal nič več nisem že!

Ko mrtvó takrat ležalo
Je že leto predlansko,
Ga je — čujem — preisk'valo
Anatomstvo dunajsko.

Našli so bolezni skrite,
Nič imelo ni srca,
Jetra v salo prav zalite,
Trebuh lačen pa brez dna!

Druz'ga zdrav'ga ni imelo
Kot zobé prav hude le; —
Če bi bilo delj živelo,
Kaj bi b'lo požrlo še!

Zdaj pa — to bi dobro bilo!
Kar je brez srca samó?
Al pa upanje budilo,
Sin njegov da boljše bo?!

Toraj ga v začetku lani
Še pozdravil nisem bil;
Kaj bi pustež preneslani
S pesmami se cló častil!

Pa poznej je pokazalo,
Da vsaj volje dôbre je;
Z lepo vero to nam dalo
Je tud' lepše upanje.

Oh! zakaj ljubezni blage
Tud' rodilo ni kaj več,
In pa vse zavidne vrage
Gnalo deleč deleč preč!

Je tud' rajnce leto bilo
Pusto, suho, revno bolj,
Vendar se mi prikupilo
Z dobro kapljo je dovolj.

Toraj mu na stroške lastne
Bom na grob spominek djal,
Mescem bom pa službe častne
Tam po njih zaslugi dal:

Januar, načelnik lani,
Res zaslug da nima kaj,
Vendar naj se čast mu hrani,
Naj predstojnik bo tud' zdaj!

Februar — pustna prismoda —
Oče „narrenabenda",
Vél'konemškega poroda
Naj bo častna babica!

Marc je ščét bil preneslana;
Jez mu nič ne dam častí;
Zbrali — upam — da mestnjana
Bodo ga nemškutarji.

Ti april neobstoječi,
Boš pa kustos cerbera;
In če voziš jo po sreči:
Boš dobil še solda dva!

Majnik, ti bahač napeti,
Si lepó razcvital se;
Brez sadú pa so obeti,
Pasel si gosence le!

Juni — rožni cvet brez sada —
Gnjezdo kač, muh in bolhá,
Naj te vzame turška brada
Za lizúna dvornega!

Pasji dnevi so začeli
Se navadno julija;
Lani pa so konec vzeli,
Bod' jim težka zemljica!

In z avgustom oživelo
Je prelepo upanje,
Da, ker je senó zgorélo,
Bo vsaj kaj otávice.

V zlate bukve naj zapiše
Toraj se imé obéh;
In naj bota stopnjo više
Kakor paša repov tréh!

Tud' september v zlato knjigo!
In oktober pa še prej!
Ki kazala zimskim figo
Mescem bota vekomej!

Zdaj november že prot zimi
Lepe dni začel je res;
Škoda, škoda, da med njimi
Čmernih je veliko vmes!

Dobrim venec z lavorike
V slavi večni naj bliščí;
Čmernim pa že duh čmerike
V čast se daleč krog kadí!

Ti december hudi stari,
Boš kasir mi kás vsih!
Prazne so — pa vendar vari,
Da kaj kdo ne ukrade ž njih!

Ako pa 'z te prazne kase,
Plačaš moje še dolgé,
Primojčuk! — da večne čase
Bo slovelo ti imé! —

Si le čulo leto mlado!
Kak častiti starca znam?
Bodi dôbro, — če bi rado,
Da tud' tebi hvalo dam!

—f.—

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Da sadna drevesa ne pozebejo. — Marsikak gospodar je že tožil, da so mu pozebla mlada drevesa, in vendar jim, kadar jih presajajo iz drevesnic, ni za to mar, da bi jim kole prav postavili. Postavljajo jih na severno ali severno-izhodnjo stran, češ, da jih tako postavljeni kol zmrzline varuje; al to ni res. Še raje pozebejo po tem. Ako gospodar hoče mlada drevesa obvarovati pozebline, naj kol na južno ali južno-zahodnjo stran drevesa tako postavi, da (ako je kol 3 do 4 palce debel) sonce prosenca in svečana meseca mladih drevesec od ene do treh popoldne od vrha doli ne more obsejati. Ker so prva leta drevesa najbolj občutljiva, jih tako postavljeni kol že varuje, da ne pozebejo. Tudi to pomaga, ako drevesa od božiča do sušca na sončni strani s slamo ovežeš.

* Da se krava čisto pomolze — je dobro vsak čas, še bolj pa je potrebno, kadar živini klaje primanjkuje. Tako priporoča časnik „Fr. Bl.“ ter pravi: Znano je, da krava čedalje manj mleka daje, ako se ji vime popolnoma ne izprazne, to je, ako se čisto ne pomolze. Ta nemarnost je škoda gospodarju, pa tudi živini, ker iz zaostalega mleka se napravi mnogokrat ovčec ali sajovec na vimenu. Ako pa živini klaje primanjkuje, že zavoljo tega manj molze, — in ako se mleko vrh tega še po nemarnosti kravje dekle zgublja, je škoda toliko veča. Naj tedaj gospodinje pazijo na to, da dekle storijo svojo dolžnost.

Gospodarska novica.

* Novo — tartarsko — prosó. Neki pošten vrtnar v provincii Padovi (Provinz Padua), kteri kupčuje z različnimi rastlinami, je lansko spomlad iz jutrovih dežel dobil nekoliko zrn tartarskega prosá, ki jih je vsejal in čuda velik pridelek po njih dobil. Vsaki kal je pognal 5 stebel, ki so kmali nad 9 čevljev visoka izrastla, pri tleh več kot 4 palce debela bila in nastavila kakor turšica perje košato, ktero Tartarci sploh za živinsko klajo rabijo. Vsako steblo je imelo svoje latovje (Aehren), tedaj 5 iz enega zrna, z belim prosom, in sicer tako polno, da v eni lati so jih našteli okoli 10.000, to je, 10 tisoč ali 10 tavžent. Lepa bela moka se melje iz tega prosa, iz ktere same se peče dober kruh, ali pa se meša s pšeničino ali turšičino moko, povsod v Tartarii. Latovje stojí iz začetka pokoncu, pozneje je teža nagne, da visí kakor grozdje, in tudi najhuji viharji ne stresejo zrn z latovja. Seje se takrat kot turšica in obdeluje se tudi tako. — Ker med našimi kraji in tartarskimi ni razločka, se tedaj utegne to prosó tudi pri nas dobro obnašati. Ker je dober človešk živež, pa tudi tečna živinska klaja, je tartarsko prosó skušnje vredno. *) — Tako pišejo „Landw. Blätter aus Tirol.“

Národne stvari.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

Najimenitniša prizadeva našega veka je napredovanje.

To napredovanje posebno v tem obstaja, da se ne samo v posameznih ljudéh, temuč tudi v celih narodih zatirajo in odpravljajo slaba, škodljiva nagnjenja in navade, in da se dobre omikavne močí za občni blagor budijo, vadijo in rabijo. Med dobrimi močmí posameznih ljudí in narodov jih je pa nekaj, ki jih dolgo časa niso čislali ali jih pa nezadostno, celó napčno gojili; tudi so se posamezni narodni stanovi in deli proti drugim zanemarjali. Še le zdaj je nastopil čas: da se glasno terja izobraževanje vseh dobrih in koristnih človeških močí in da naj omika vsak stan, vsak del naroda po primeri obsega.

Tirja se tedaj občna národna omika.

Omika pa mora biti národna ne samo po obsegu, temuč tudi po duhu; postaviti se mora na dušni narodni temelj, ako hoče biti primerna, zdatna in stanovitna. Narod in vsak stan izobraževati se mora z vednim ozirom na svoj značaj, na svoje posebne lastnosti in zmožnosti. Tiste podedovane posebnosti, ki razločujejo narod od naroda, stan od stanú, so pa stanovitne močí, na ktere se dá omika opirati, in komur je mar za občni napredek, moral bo pri národnem izobraževanji gledati na prirojeno narodno posebnost, na tisto staro in blago narodno moč, ki jo imenujemo: národnost.

Ne tuja dojenica; lastna mati naj redí slovensko omiko!

Narod se pa ne smé v duhu narodnosti samo izobraževati, ampak tudi želeti in vedeti mora, da se narodno izobražuje. Le otrok in suženj dela brez zavesti ali volje. Naš narod je pa že odložil sužnji jarem in dorastel je tako krepek, da mu je premajhna otroška zibel!

O tej narodni zavesti sem se namenil nekaj pisati in sicer pretresati vprašanje: kako bode poglavitni stan našega naroda: kako bodo kmetje, poljedelci, sploh tisti naše domovine prebivalci, ki so do zdaj najmanj vživali prostosti in omike, sprejeli novo idejo (misel) národnosti?

Prevažno je to vprašanje.

Ne namerjam in ne morem rešiti ga, ker premalo sem imel časa in priložnosti o tej reči dosti premišljevati. Tedaj pišem le za poskušnjo in z namenom, spodbuditi veljavne pisarje, ki bolje poznajo kmeta in narodnost, ki tudi znajo razlagati bolj urjeno in temeljito.

I.

Največi del našega naroda odštejejo kmetje. Nad 800.000 imamo poljedelcev. Pa ne samo po številu, tudi po narodni kreposti so kmetje največi del naroda. Kmet je narodu tisto zdravo deblo, ki poganja vedno nove mladike, tista korenina, ki skupni narod vedno navdaja z mladim krepčavnim sokom. Kmet je narodu pomladivna moč; vendar je vedno star. Svoje šege, kmečko nošo, celó besedi zavijanje je prinesel iz starodavnih časov. Stari običaji so mu podedovani po davnih očakih, vendar tako lepi in mladi so mu, da jih zapustí tudi svojim potomcem. Kmet nam je edina shramba naše stare zgodovine. Rešil nam je stare pravljice in lepe pripovedke, starinska imena in besede; rešil nam je nepokvarjeni slovenski značaj in obraz — vse slovenstvo nam je le on rešil. Velik del mestnjanstva, skoraj vse plemstvo se je izvrglo, to je, ponemčilo ali poitalijančilo; kmet pa je ostal Slovenec stare korenine, kakor ga je Bog ustvaril, akoravno so se naše meje na vseh straneh ožile, kakor otoki iz glinjaka sredi burnega morja. Kmet je ostal slovensk z dušo in telesom, z besedo in djanjem, z vsemi šegami in navadami, — samo navdušena narodna zavest ni se še izbudila v njem. On vidi vsaki dan solnce izhajati in zahajati, pa za Newtonove in Kopernikove

*) Skusili bomo saj nekoliko tega prosá za poskušnjo dobiti iz Padove. Pis.

nauke mu je malo mar; on vsak dan vidi, da je Slovenec, ne pa kaj druzega, on to vidi in čuti, — dalje ne premišljuje rad. Za vprašanji: zakaj in čemu? odgovora ne išče rad posebno ne v visokem premišljevanji in duhtanji. On si sploh ne beli rad glave; temuč v svojem mišljenji in delovanji se drží šege in navade svojega kraja in stanú.

Se bo li kmet kmali zavedel svoje narodnosti? Kmet, ki nam je rešil slovenstvo in toliko dobrega blaga, drží se tudi trmasto marsičesa, kar je starinsko in tù in tam prestaro. Kako trdno se drží starih prislovic, starih običajev pri ženitvah, osminah, v obleki, celó v obdelovanji svojega polja. Posebne navade so v posameznih okrajih in selih. Tù imajo svoje posebne kmečke svetnike in pomočnike, imajo posebne priimke in otrokom dajejo svoja posebna kmečka imena. Kdor dá otroku pri krstu ime nenavadno v soseski (gosposko ime), zasmehovan je, in kdor bi vrival gosposka imena, zdražbo bi delal. Kmet hoče stari kmet ostati, in kakor se trdno drží svojega zemljišča, da le v največi sili kaj proč prodá, kakor z ostro pazljivostjo varuje svoje mejnike, tako se tudi trdno drží svojega podedovanega stanú.

Marsikteri gospod hrepení po častnih svetinjah, marsikteri mestnjan si prizadeva doseči imenitnost in plemenitaštvo. Kmetu pa ni mar ne za lišp brez cvenka in ne za ime brez dobička: on hoče kmet ostati. Večkrat so se kmetje uprli proti grajščakom in gosposkam, pa nikoli niso terjali, da bi sami bili grajščaki in gospodje, temuč terjali so „staro pravdo", dajte nam naše pravice in ne zatirajte nas, da moremo kmetje ostati.

„V potu svojega obraza boš kruh jedel" — je kmetu osodna beseda. Žuljave roke so njegova dedšina od nekdaj. Pa on se tudi ponaša z žuljavimi rokami. Kadar s pestjó ob mizo vdari, takrat si več misli kakor gospod takrat, kadar pritisne svoj pečat pod pismo. Kolikokrat se sliši: kmečki stan je prvi stan; kmet vse redí; ako bi kmet pšenice ne sejal, bi gospod ne jedel belega kruha. Bolj častno mu je delati z drevesom kakor s peresom, pa zdí se mu tudi teže. Kadar vidi uradnika, ki je šest ali sedem ur lepega dne sedel med prašnimi pismi in se zvečer sprehaja po polji, da užije nekaj krepkega zraka pod milim nebom, ga od straní pogleduje kakor lenega postopača, ki čas trati in živí ob kmečkih žuljih.

Tako ima kmet svoje moštvo in neko trmo, da se odteguje od druzih stanov in se nerad sprijazni z mišljenjem, ktero ni prišlo iz kmečkih možganov.

Kdor se je trudil za blagor kmečkega stanú, ve povedati: kako nerad pustí stari red ali prav za prav nered poljskega in hišnega gospodarjenja; kako nerad se loči od nezdrave obleke ali nezdravega prebivališča, in kako težko je pri njem vpeljati vsakoršno poboljšavo, za ktero je treba drugačnega dela ali daljnega čakanja na gotov dobiček. Kmet si ne beli rad glave z rečmí, ki ne segajo v njegovo vsakdanje življenje. Prigodí se ti celó, da bo z glavo majal, ako mu kaj nenavadnega iz bukev razlagaš ali učeno dokazuješ, in če boš menil, da si ga trdno prepričal, rekel ti bo, da ni vse res, kar je v knjigah zapisano. Kmet tudi nima tistega spoštovanja proti učenemu ali zelo omikanemu človeku, kakor ga ima manj omikani gospod proti bolj omikanemu. Njemu je omikan gospod ravno gospod, ki to zná, kar znati mora zavolj svojega poklica, kakor tudi kmet delati mora po svojem stanu. Idealni svit omike in učenosti mu je neznan: učenjaka s pičlim premoženjem in malimi potrebami utegne celó milovati, da se je toliko trudil, toliko nočí prečuval in še — kmet ni postal!

Kogar ne častiš, od tega se pa rad ne učiš kaj neznanega. Tisočletna zgodovina našega naroda, ki je kmeta napravila tacega, kakor ga vidimo, je naredila tudi, da kmet gospodu malo zaupa; a to skoraj drugače ni moglo biti.

Naši kmetje so bili nekdaj prosti. Njihovo občinsko življenje, dokler je bilo še sploh slovansko, bilo je obravnano po načelih najbolj proste družinske svobode. Ta popolna svoboda družin, občin in pokrajin je celó napravila, da narod ni bil toliko skupaj vezan, da bi se bil mogel braniti tujih napadov. Nesloga je vkrivičila, da so naši spredniki zgodaj naložili sužinski jarem. Prosti kmet je tako postal podložni tlačan; veliko stoletij je tlako delal, in kar je bilo najhuje, delal jo je tujim gospodom.

Bili so sicer kmetje podložni tudi pri drugih narodih. Pa ta kmečka podložnost je bila pri Slovencih huja kakor pri mnogih drugih narodih iz dveh vzrokov. Prvič so Slovenci nekdaj bili bolj svobodni kakor drugi, postavimo, nemški kmetje. Razločka med sužnjimi, prostimi in plemenitimi ljudmí stari Slovenci niso poznali; tedaj so potlej jarem teže čutili. Spomin na nekdanjo svobodo in prosto gibanje se dolgo ni dal zatreti. Še v šestnajstem stoletji so bile kmečke ustaje, ko so se kmetje bíli za stare pravice — za „staro pravdo." Drugič pa so novi gospodje naselili se iz tujega naroda, iz naroda, ki je bil po svojem duhu in značaji, po svojih družabnih in osebnih pravilih vse drugači osnovan kakor naš. Ti naselniki, ki so si med našimi kmeti sezidali trdne gradove, dalje niso razumeli duha, besedí niti navad našega naroda; opiraje se na lastno moč in tujo pomoč niso bili posebno ljubeznjivi. Večkrat slišani pregovor: „kmetu se ne sme nikdar dobro goditi, sicer je prevzeten", se je na Slovenskem temeljito rabil. Kmet teh tujih, silnih gospodarjev ni mogel ljubiti in spoštovati, ker v njih je videl samo svoje tlačilce in roparje svojih starih pravic.

Ali ta nameravna in nepravična odvisnost ni morala pustiti v kmečkem značaji slabega sledú?

Ti podložni časi so predolgo trajali in njih spomin je še preživ med kmeti. (Dal. prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Še enkrat g. Jesenkotova zemljepisna terminologija.* — Ker sem svoje dni trudil se nekoliko tudi - zemljepisjem slovenskim ter odbral po kak izraz, kterega sem zasledil zopet v Jes. zemljepisu, naznanil sem unidan, želeč slovenščini lepega napredka in razcveta, ob kratkem nektere dozdevke po „Novicah", ne bi li se hotlo gosp. Jesenko-tu pri drugi izdatbi začetnice na-nje pomisliti. Le tako se je zgodilo, da sem jaz, neprofesor, drznil črhniti besedico o tem. Ali oglasil se je na to v strastnem, mojo malenkost čez 30krat imenujočem zagovoru brezimenik J. P., kteri je zbog iste začetnice nedavno z brezimeno vljudnostjo planil tudi nad g. Ogrinca v „Slovencu", češ, da za pretresanje bukev hoče se sposobnosti, s čimur jo menda jaz dobivam, da imam dosti. Dobro jo je zadel naš brezimenik, toda sposobnost ne sodi se niti po lastnem domišljevanji (sicer bi jaz in brezimenik bila lahko slovenskih pisateljev prvaka), niti po profesorskem dekretu, marveč sodi jo potem, kar je kdo kos napisati ter napisano dotrditi, večina sprevidnih čitateljev, sodbi kterih se tudi jaz zaupno izročam. Dogovorivši to imel bi umakniti se, vendar dopustite mi, drage „Novice", da za tiste, kterim ni „lana caprina", kako se ktera slovenska beseda piše, povem vodila, iz kterih undanje moje opombe iztekajo, in dodam nekaj v dopolnitev istih. Moja vodila pa so: 1. Ne odhajajmo vsaj v knjigi še dalje od Hrvato-Srbov. 2. Terminologične novinke

naj bodo po naravi slovenščine, v njih bodi razviden pojem, kteremu imajo služiti; podobnoglasne besede različnega pomena naj ne motijo čitatelja. 3. Nesestavljenke s pomočjo končnic (-ovje, -ina, -išče) utegnejo res biti jako priročne, niso pa tako razločne, kakor grške ali nemške sestavljenke, niso torej povsod na svojem mestu, niti se jim sme oktroirati služba naravi končnice nepriležna. 4) Pisatelj knjige nižim šolam in ljudstvu namenjene naj skuša po izgledu nekdanjih Latincev in sedanjih Italijanov in Francozov reč kolikor se dá dopovedati z navadnimi besedami, ter naj kovanje naučnih izrazov, ki po navadi ostajajo tuji narodnemu govoru, prepušča obširnejšim delom.

Tacih vodil držeč se rekel sem, da je osvetje za Weltall neprilično zavolj nerazločnega korena. Pomislimo na: osveta, osvetiti, osvetek, svet (Licht, heilig, Rath). Potrebno pa tudi ni, ker že svet je Weltall. Kdor pogleda v slovar zastran samostavnikov, ki se začenjajo sè so, bode videl, da beseda sosvetje še manj veljá.

Da je solnce diminutivna oblika iz solno, vedeli smo Slovenci tudi brez Miklošičevega slovarja, pa smo vendar vse izpeljevanke delali iz solnce, ne iz solno, ter pišemo solnčni, solnčiti se (ne: solniti), Srbi imajo sunčarica za Sonnenstich, ne sunarica, tudi pravimo: osrčje, ne osrdje, senčiti se, ne seniti se.

Svetlina je ali to, kar svetloba (primeri beloba, belina, toplota, toplina itd.), ali pa ein „glänzendes Ding, Zeug;“ nikoli pa ne: Photosphaere (svetlobni krog, ali po českih profesorjih svetlokrog), ker v isti od kake obsolnčne sfere ne nahajamo niti duha niti sluha.

Zastran svojivnih prilogov bodi mi dovoljeno napotiti tiste, kterim nauk o tem ni „lana caprina“, na „Novice“ od leta 1859, list 8 in 9, in pa na Vukov in Miklošičev slovár, kjer se svojivni prilogi dobro ločijo od drugih. V Miklošičevem leksikonu sem jaz zasledil sam en nepravilen prilog, namreč: igline uši (po Vuku dobro: iglene).

Jeli se res kje pravi „brinna mladika“, ne vem, niti mi je brezimenik priča dovoljna. Jaz bom vsakakor pisal brinov dotle, dokler nam jugoslovanska akademija ne dovoli podvajati n-a.

Ali služi besedi obor v začetnici za priporočilo, da jo Kraševci za „Einfriedung“, Srbi za „Einzäunung für Schweine“ in Rusi za „Ausschuss, Brack“ poznajo, sodijo naj drugi. Kar se pa pri tem tiče našega slovarja, ne bode nikdo razumen zahteval od njega, da bi, prehitevši literaturo, odločil vsem znanstvom trdno, neovrženo terminologijo, vendar pa je brezimenik pozabil iz istega navesti, kar edino sem spada, namreč (na strani 1254) „alle 3 Reiche“, vsi trije deli stvarstva; kajti, kar on navaja za „das Reich der Natur“, poslovenjeno je dobro z besedo: stvarstvo, ker je Heinsius to isto hotel reči. (Kon. prih.)

* *Vabilo na „Liro Sionsko.“* — Na prigovor mnogih prijatlov in da se učiteljem ne očita, da „zmiraj le eno godejo“, sem se namenil izdajati perijodičen list, kteri bi z ozirom na cerkveni čas donašal vedno potrebnih napevov. Ime naj mu je „Lira Sionska.“ Izhajala bode redno 15. dne vsacega meseca ter obsegala na osmih straneh velike osmerke vselej napeve, kakoršnih je potreba za rabo v prihodnjem mesecu; tako na priliko napeve sv. maše, sv. obhajila, sv. Matere Božje, druzih svetnikov in posebno vseh praznikov, kteri se obhajajo v naslednjem mesecu. Tudi primerni napevi za „Tantum ergo“ itd. se bojo vvrstovali. Ta list bo tedaj tako rekoč koledar cerkvenih napevov, in konec leta lična knjiga, v kteri bodo učitelji in pevci našli vredeno, kar jim je med letom o raznih cerkvenih praznikih najbolj potreba. Naročnina za celo leto znašala bode 2 gold., za pol leta pa 1 gld. List se bo razpošiljal v križnem zavitku po pošti redovno. — Ker pa morem list le tedaj izdajati, ako dobim dovolj pomoči, vabim prijazno vse tiste, kterim je mar za povzdigo cerkvenega petja, visokočastito duhovščino, gosp. učitelje, pevce in pevke, ter vse druge prijatle petja, naj me blagovolijo podperati in mi tudi še po svojem kraji nabirajo naročnikov. Imena naročnikov naj se mi potem z natančnim napisom kraja in zadnje pošte naznanijo vsaj do 20. dne t. m. v frankiranih pismih z napisom: „France Grbec, konservatorist v Pragi (Prag) malo namestje štev. 140—141 v III. nadstropji.“ Ker pa ne vem za gotovo, ali bom dobil dovolj podpore od strani naročnikov, naj se mi ne pošilja še denar precej, ko se mi naznanijo imena njih, ampak še le potem, ko naznanim za trdno, da bodem izdajal ta list. — Naj še to omenim, da bi vtegnilo tudi našim pevkam in pevcem učenje veliko zlajšati to, ako bi si naročili teh napevov, dasi tudi ne poznajo sekiric (nót). Da stojé pike na vrsticah više ali niže, to lahko vsak razumi in se potem toliko lože ravná pri učenji, kje je treba glas bolj povzdigniti ali pa pasti ž njim itd. To pa gotovo učenje že veliko pospeši in olajša. — Ob enem prosim pa še vse pesnike, naj mi pošiljajo obilno primernih pesem za različne praznike in sicer toliko zgodaj, da se morejo porabiti, ker se morejo dati na pr. napevi za praznike v drugem mesecu vedno kakih 20 dni pred v tiskarnico, da jih morejo potem naročniki še o pravem času dobiti. Pesmi pa naj ne bojo preobširne, najbolje je, ako so kake štiri kitice v obsegu po 6 ali 8 vrstic v kitici itd. — Ker želim, da bi 12 listov obsegalo vse najbolj potrebno za celo leto, sem stvar tako-le prevdaril in razredil: Ker ni več mogoče, da bi za mesec januar naročniki letos še o pravem času dobili list I., dal bi se najprej II., ki bo obsegal napeve za mesec svečan še pred koncem januarja natisniti, III. z napevi za sušec pa že redno 15. svečana itd. Razposlal bi se tedaj list najprvo z napevi za svečan, da jim še o pravem času v roke pride in potem pri drugem razpošiljanji I. in III. list. Prosim vse slovenske časnike, naj blagovolijo razglasiti to vabilo.

Stvar, mislim, da je dobra; cena nizka; tedaj poskusite!

V Pragi 1. januarja. France Grbec.

* *Slovenski Glasnik*, edini lepoznanski list slovenski, je prišel po obsegu pomnožen in preobražen, in kar nas tudi veselí, tiskan brez polglasnika e pred r-om, v Blaznikovi tiskarnici na svitlo; obsega pa memo raznih manjih rečí sledeče zanimivo gradivo: „Bogu“ (pesem) od Flegeriča; začetek izvirne novele „Klošterski žolnir“ od J. Jurčiča, „Na Kumu“ (pesem od Levca, humoristično črtico „Brtavsov Jurček“ od A. Z., „Na tujem“ (pesem) od Gomilšaka, narodopisni sestavek „Uskoki na Kranjskem“ od J. Navratila, spis „o slovenskem lepoznanstvu“ od J. J., „Narodske rečí: prazne vere, priče“ itd. od M. Valjavca, „česke legende“ od Luíze Pesjakove in razna književna naznanila in dopise. Naročnina za celo leto iznaša 3 gld. in se pošilja Glasnikovemu vredništvu v Celovec. Iz srca „Glasniku“ želimo toliko več naročnikov, za kolikor se je sam pomnožil.

* *O zadevah „Ilirsk. Primorjana.“* — Akoravno se je oglasilo še precej veliko čitateljev, jih vendar ni še zadosti, da bi se môglo že zdaj začeti s tem časnikom. List bo izhajal dvakrat na mesec, ako se jih še nekoliko naročí do 18. prosenca; ako pa ne, ostane ne spolnjena moja želja. Prosim tedaj hitrega naročila. Za-

hvaljujem se ob enem vredništvom „Novic“, „Šolsk. Tovarša“ in „Danice“, da so moj program tako lepo na znanje dali.

Pri sv. Ivanu v tržaški okolici 29. decembra.

Ivan Piano, učitelj.

* Gospod pl. Radič, marljivi in izvedeni preiskovavec zgodovine naše, je ravnokar na svitlo dal zgodovino zatiškega samostana v nemškem jeziku „Geschichte der ehemaligen Cisterze Sittich“ in „Die Gegenäbte Albert und Peter von Sittich.“ Bravši naslov te knjižice smo se bali, da ne bi našli v nji suhoparne tvarine, ki smo jo letos našli v „letopisu“ naše realke, in naravnost rečemo, da nekako mrzlo smo tudi Radičevo knjižico v roke vzeli. Al napak smo mislili! Čem več smo brali, temveč nas je zanimavala knjiga, ktera nam odkriva zgodovino zatiškega samostana od začetka njegovega, o kterem le pravljice govoré, noter do 1784. leta, ko je prestal ta samostan, ki je skor vso dolensko stran domovine naše predelal v rodovitno zemljo, ki je junaško pomagal odbijati turško šilo in je v poznejih vojskah zvesto stal za Avstrijo, — samostana, v kterem je tudi naš Linhart nekoliko časa bival, — samostana, ki je imel velikovredno knjigarnico, ktera je prišla v Ljubljano, kjer je z dragoceno knjigarnico 1787. leta ustavljene kmetijske družbe ali splesnila ali pa do leta 1791 tako raznešena bila, kakor vihar raznese prah. Na veke škoda za take knjigarne! Tudi o zadevah narodnega jezika je ta knjižica zanimiva, ko vidimo, da je neki pl. Apfaltrern (vès drug mož kakor naš deželni poslanec!) od 1489. leta v zatiškem samostanu kot posveten pravdnik v slovenskem jeziku opravljal svojo službo, — leta 1764 opat Tauferer spisal slovenski „mali katekizem za otroke in kmete“ itd. — Tako je od konca do kraja važna ta najnovejša knjižica Radičeva.

* Slavna pisateljca naša gospá Luiza Pesjakova dovrši kmali nemški prevod Koseskove „Slovenije“ — najveličastnejše pesmi v mislih in jeziku, ki jo ima slovstvo slovensko. Navdušila je ta pesem, ko jo je mojster Koseski dal 1844. leta na svitlo, vse rodoljube tako, da je bila po pravici „visoka pesem slovenska“ imenovana. Vsa polna zgodovine slovanske in veličastna v besedi, ostane nam to delo pravi biser slovstva našega, vredno, da se prestavi tudi v druge jezike. Težkega dela sicer se je lotila gospá Pesjakova; al kdor ima tolik talent kot ona, more si tudi v svesti biti, da dovrši nalogo svojo izvrstno.

* Tomaž Mor. Žalostna igra v 5 djanjih. Po Silviju Pelliko-tu poslovenil J. Križaj Severjev.

S to igro začenja se 5. šestka „Cvetja“, ktero izdaja g. prof. Janežič. Če tudi kritika more še le tedaj govoriti, ko dobimo vso igro v roke, vendar že zdaj izrazujemo veselje, da se nam po sposobnih pisateljih množé gledišćine igre, kterih bomo čedalje bolj potrebovali. Izdatelj naznanja še 4 dela, ki jih bode prinesla ta „Cvetjeva“ šestka. Pri tej priliki ponavljamo priporočilo lepega „Cvetja“ kteremu je cena celó nizko postavljena, ker zvezek s 5 pôlami le 25 nov. krajc. veljá.

Dopisi.

Kragujevac v Srbii 25. dec. — Od preljubih mi Slovencev raznih stanov in raznih krajev nepozabljive mi domovine dobivam pisma, ktera me poprašujejo o naselitvi v Srbijo. Vsem odgovarjati nikakor ne morem, zato vas prosim ljube „Novice“, povejte jim to-le: Zemlje in posestev je po Srbii povsod in zmirom dosti na prodaj, bodi si po vaseh, bodi si v mestih. Srbske zvanične novine so zmirom polne prodaj in licitacij, pa mnogo zemlje, posestev in hiš se brez licitacije poprodá. — Kdor ima denar, si tukaj lahko lepe zemlje dober kup vsaki čas nakupi, kolikor mu je drago. Kakor slišim, bo srbsko opraviteljstvo kmali prodajalo kuče in posestva izteranih Turkov po Beligradu, Užici in Sokol-u. Ta turška posestva, ki so večidel podrtije in razvaline, in kterih je v samem Beligradu na tisoč, imajo lepe in velike vrte, v sredi rodovitnih vrtov so dobre vode, in ker jih je sila veliko, bojo brž ko ne, šla po ceni. V Beligradu, za trgovino najpripravnejšem mestu, si košček lepe zemlje kupiti, ne bi bilo napčno. Po Moravi se delajo priprave za parobrodovje in ob Moravi in Lepenici bode šla železnica, zato mislim, da bi ne bilo napčno po rodovitni zemlji imenovanih dveh rekah naseliti se, a še posebno bi bilo dobro, pri mestih Kragujevcu, Smederevi, Jagodinu, Čuprii in Paračanu kako dobro gnjezdo poiskati si. Dober mlinar, usnjar, in klobučar bi pri teh mestih živel kakor v raji. Usnarja (ledrarja) in klobučarja v Srbii nisem še videl; gotovo jo zadene, kdor prvi v Srbijo pride. Dobra, zdaj sila bogata mlinarja poznam samo dva, jedan je v Beligradu, drugi v Požarevc-u. Da bi še tudi tretji lahko in dobro živel, se ve, posebno ako bi si pri mlinu valjano žago napravil, ktere še v Srbii nikjer videl nisem. Dozdaj po Srbii deske iz debelih hlodov tešejo in razkoljavajo, ali pa jih marljivi Bolgari težavno na rokah za lep denar režejo. Vseh druzih umetnikov in rokodelcev pa je po Srbii obilo. — Najbolje bi jo pa zadeli, ako bi se pridni slovenski zemljedelci (kmetje) v Srbijo preselili. Marljivi Slovenci bi bili precej lenim Srbom lep izgled delo- in trudoljubivosti. Jaz mislim, da za Slovence bolje zemlje ni memo rodovitne Srbije, in ako se mislijo res preseliti, jim na druge zemlje še misliti ne svetujem, kakor na bližnjo, silno rodovito, blago podnebje in lepo slobodo vživajočo Srbijo. Da sem kmet na nerodovitnih dolenskih hribih, kjer si ubogi siromak košček črnega kruhka in kapljico kislega vinca krvavo služi, bi vse pustil in bi jo po Savi v Srbijo popihal. Kako strašno trpí kmet na neplodnih dolenskih hribih, s svojo družino in živino, se muči in dela noč in dan, pozimi pa z družino večkrat strada in živini nima kaj v jasli položiti! Koliko Slovenec in njegova živinica trpí, dokler potrebnega gnoja na svoje puste njive in vinograde navleče! Tukaj pa ljudje ne vedó, kaj je gnoj, še manj pa vedó, kaj se pravi delati in trpeti, in Bog jih nikoli s točo ne kaznuje. Pa naj bo dosti hvale! H koncu še samo to povem, da kdor se misli v Srbijo preseliti, naj nikakor ne pozabi teh-le semen seboj vzeti: repe, korenja, ajde in prosá in semena raznih detel; kajti Srbin ne pozná niti ajde, niti korenja, repe ali prosá; srbska živina ne vé, kaj je sladka detelja, srbske čbele ne poznajo lepe ajde, ktera bi tukaj pod milim podnebjem, kjer se ji mrzlih jesenskih mrazov bati ni, gotovo dobro rodila. — Srbske pisarnice so činovnikov (uradnikov), mesta advokatov in srbske šole so tako polne učeče se mladeži, da Srbija kmali ne bo vedela kam s tacimi ljudmi, ako se čez Drino, Timok in Kosovo polje ne razširi; zato zdaj nikakor ne kaže, da bi slovenski činovniki in pravoslovci na Srbijo mislili; kogar pa vendar-le mika v Srbijo priti, naj se obrne do gospoda ministra notranjih oprav. Z Bogom!

Dr. Janez Podliščekov.

Iz Gradca 31. dec. Г. — Naznanjam Vam z veseljem, da navdaja tukajšnje Slovence letos celó drugo navdušenje za národno stvar, kakor pretekla leta. „Slovenija“, ki je zaspala še pred koncem minulega šolskega leta, oživela je kakor „fenis“ sopet in vrlo se obnaša prek in prek. Že je praznovala lepo „besedo“ vrlim našim slovenskim poslancem na čast, — in sopet

namerava obhajati v spomin Prešernov 10. dne t. m. spodobno svečanost. Že se razpošiljajo vsem rodoljubom vabilni listi; v svesti smo si, da bo sijajna in obilno obiskovana. Živili iskreni slovenski dijaki!

Iz Sevnice na Štaj. 29. dec. *(Vabilo.)* — Sevniška čitalnica, prva v dolenskem Zasavju, bode 7. januarja t. l. praznovala svoj začetek. Prijazno vse slovenske čitalnice in tudi druge rodoljube vabimo, da pridejo obhajat rojstveni dan tega našega mladega otročiča. — Načrt svečanosti je: Sprejem gostov na kolodvoru; ob 10. uri dopoldne slovesna sv. maša s petjem; zvečer ob 7. uri beseda, ktero ravnatelj začne z ogovorom, temu sledí gostesprejemna pesem; po tem národne pesmi, kterim govori sledijo in zadnjič ples med raznimi veselicami. — Ker bo odbor sestram čitalnicam v Ljubljani, v Mariboru, v Celji, na Ptuji in rodoljubom v Zagrebu vstopnice poslal, po kterih dobó na polovico znižano ceno za vožnjo po železnici 6., 7. in 8. januarja, se nadjamo toliko več predragih gostov; naj bi slovesnost njeno počastili tudi „Sokoli.“ Naj veljá bratovska ljubav! Odbor čitalničin.

Iz Teharij na Štaj. 31. dec. = 28. dne t. m. je srenja naša imela sejo, v kteri je iskreni domoljub gospodar Miha Vizjak, nasvèt predložil, naj bi naša srenja slovenski Matici kakor nesmrten ud se pridružila. Enoglasno je bil ta predlog potrjen, in sklenilo se je, da 4 leta se bo po obrokih vsako leto 25 gold. a. v. plačevalo. Slava možu, ki je blagi predlog srenji naredil, pa slava tudi domoljubni srenji, ktera je predlog enoglasno sprejela! Naj bi bila izgled mnogim drugim!

Iz Trnovega na Notranjskem 1. jan. xy. — Ne morem vam danes, drage „Novice“, nič veselega naznaniti. Ko so bili namreč v nedeljo pred Božičem ljudje pri Božji službi zbrani, se prikaže v Harijah silni plamen, ki je v kratkem času 20 gospodarjev na beraško palico pripravil. Harije, uro hodá od farne cerkve trnovske oddaljene, so sicer svojega duhovnega imele, zdaj ga pa že dve leti pogrešajo in morajo v Trnovo k Božjim službam hoditi. Tudi kvaterno nedeljo so bili tukaj pri véliki maši, ko je nemili ogenj po njihovih poslopjih gospodaril. Hiteli so domú — pa prepozno. Ker niso nič, kakor to, kar so na sebi imeli, oteti môgli in ker se je ta nesreča v sredi zime pripetila, si dragi bravec lahko misliš, da je stan teh pogorelcev zares milovanja vreden. Na besedo naših duhovnih pastirjev se je res že nekoliko denarja nabralo v domači fari, pa kaj je to v taki revščini? Slovenci! znano je vaše dobro srce; spomnite se toraj revnih Harijcev, ker gotovo ni večih revežev na svetu, ko so ti sedaj. Nimajo strehe nad seboj, nimajo živeža za se in za živino, nimajo obleke za se in za svoje borne otročiče. Pošljite, kolikor utrpite, ali preč. gosp. trnovskemu dekanu ali pa vredništvu naših „Novic“, ktere vsegdar rade pogorelcem pomagajo. Vam pa, kmetje slovenski, naj bojo Harijci v žalosten izgled, da se vi bolj pridno v zavarovalnice zapisujete, ker izmed dvajsetih, ki so pogoreli, bil je le eden zavarovan. Žalostno!

Iz notranjske Bistrice 28. dec. *(Vabilo.)* Vsem častitim udom naše čitavnice bodi naznanjeno, da bo v nedeljo 7. januarja v čitavničini dvorani beseda in po besedi volitev novega odbora.

Čitavničini odbor.

Iz Notranjskega 30. dec. — Hvala Bogú, dobro smo volili, in veseli smemo biti, da smo si deželnega poslanca gospoda dr. E. Kosta zbrali! Kdo bi ne bil vesel, ko čuje in bere jedrene govore njegove v deželnem zboru, v kterem se krepko poteguje za našo pravično reč! Bog nam ohrani blagosrčnega poslanca, Ljubljančanom pa vrlega župana! Jelite, predragi rojaki druzih okrajin, ki ste se pri volitvah v svoji nadi zelo goljufali, da vam je bridko pri srcu, ako slišite, da poslanci vaši se ne vedejo po vaših mislih in vaših željah, ampak da le svojo trdijo. Ali mar zastopajo taki možje vas, ki ste jim vse zaupali? — Drugo pot bote tedaj že vedeli drugače voliti, ako Bog dá! — Pravo in pošteno je, da na Moravskem volivci svojim poslancem, ki v njih smislu ne ravnajo, nezaupnice pošiljajo; mi na njih mestu bi enako storili; saj poslanec je zato poslan, da zastopuje splošne želje im potrebne ljudstva, ne pa svoje osebne nagibe. — Vreme imamo lepo; nekoliko bistre burjice pa lepo jasno je bilo vsaki dan skoz vès advent. Blagó še vsaki dam na pašo hodi; res da malo več pribêre, vendar je dobra pomoč letos v tako hudi stiski za klajo. Z Bogom!

Brkinski.

S Pivke 1. jan. — Nova prenaredba političinih uradnij bo na Notranjskem bolj primerno skupaj spravila posamezne strani, kakor se je bilo pa to zgodilo 1852. leta. Idrijska in ložka stran se najbolj nagibate na Logatec, ki je tedaj boljše središče memo Planine, ker je ondi tudi železnična postaja; ondi so tudi nektere soseske predjane odl vrhniškega okraja na logaškega, da ne bo nobena farna soseska raztrgana; to se je namreč zgodilo pri Rovtah in Žibršah. Enako bistriška, senožeška in vipavska stran najbolj namerjajo na Postojno, kjer se zopet velike ceste vjemajo z železnico; za vse te strani ni lahko boljšega središča, dasiravno bi zlasti Vipavci najraji domá imeli političino uradnijo.*) Pri posameznih soseskah bi bila pa tudi tukaj še ktera prenaredba na pravem mestu. Studeno in Strmica namreč zdaj še spadate pod Planino, Bukovje pa pod Senožeče, in tedaj je studenska farna soseska pod dva okraja razcepljena; ako bi se vse te tri srenje skupaj djale pod Postojno, bi tista fara ostala soedinjena, in pri takem bi bila vsa Pivka zopet pod eno uradnijo djana, kakor je tudi nekdanje čase bilo. Kadar pride vrsta na prenaredbo sodnjih okrajev, bo še tudi ktero voščilo na dan se pokazallo; Razdrčani na pr. že zdaj poti delajo, da bi uradnijo spravili v svoj kraj, ki bi sicer tudi res bolj v sredi okraja bil, kakor Senožeče, vendar za Vremsko dolino bi zopet ne bilo primere. — Naj gré beseda na drugo reč. Za pivško stran velik zleg so nerazdeljeni, med celimi soseskami vzajemni pašniki. Priča zastran tega zlega je bil uni dan omenjeni boj med Selčani in Slavinci, ki v zadnje vendar ni imel toliko nesrečnih nasledkov, kakor se je izprva kazalo; ozdravili so se namreč tudi tisti, ki so bili nekaj pobiti. Pa tacih praved je še dosti med posameznimi soseskami; tako med Slavinci in Kočani, med Orehovci in Studenčani, med Hruševci in Slavinci, med Stranjci in Šmihevci, med Razdrčani in Ubelščani, in še med drugimi. Pravde se vlečejo leta in leta, stroški se nabirajo na kupe, razpor in sovraštvo se množí, in pašniki dajejo čedaljje manj vžitka, in gredó bolj pod zlo. Tudi v tacih pravdah bi mogli že vendar bolj nagli izvodi in sklepi na svetlo se kazati; političnim in sodnjim uradnijam se ukaz za ukazom daje, naj hitijo z deli svojimi, in zraven manj močí rabijo; kaj bi taka ne bila na mestii pri pravdnih zagovornikih? Kaj pravde dolge ne izjedajo ljudstva hudo, ne včasih še huje kakor davki velikki? — Take-le rečí se mi zdi vredno po časnikih bolj ma drobno pretresovati, in sicer zložno in zmerno — sine ira et studio — ne tako kakor brezkončni dopisi iz Senožeč delajo „Novicam“ nadlego in njihovim bravcem; Senože-

*) Kaj pa: ali bi ne bilo Razdrto mnogim tem okrajem še primerniše središče? Vred.

čani naj se že enkrat domá pomirijo med seboj, in naj kaj delajo. — Še eno. Tudi na Pivki je bil v enem kraji božični kres za uboge šolske učence; v Postojni je na sveti večer dvajset dečkov in dvajset deklic dobilo gorko obleko in obutev v dar.

Iz Ljubljane. Njih eksc. c. k. deželni poglavar baron Bach je, po dovršenem potovanji po nekterih krajih Dolenskega in Notranjskega, včeraj ogledaval tukajšnjo bolnišnico, delavnišnico, otročjo bolnišnico in pa kovaško in živinozdravniško šolo v Ljubljani. Ker je prišel nenadoma, ni bil ravnatelj te šole dr. Bleiweis pričujoč; učenik gosp. Skalè mu je tedaj izkazal vse. Dal si je od bolnišnice začemši, kjer si je dal bolezni vseh tukaj ozdravljanih kónj razložiti, vse prostore šolske in bolnišnice, kakor tudi kovačnice, pa vse šolske naprave in priprave prav na drobno razložiti, in naposled je bil priča neke operacije pri konju na operacijsko mizo položenem. Gospod deželni poglavar je s živo besedo blagovolil razodeti svojo zadovoljnost nad lepo vredeno šolo in se čudil, da ima Ljubljana tako učilnico, do ktere še ni prišlo nobeno drugo provincijskih mest.

— V poslednjem občnem zboru kranjske kmetijske družbe 23. nov. za to izvoljeni odbor, da osnuje pravila, po kterih bi se pri kmetijski družbi ustanovil poseben oddelek za gozdnarske zadeve, je 28. in 29. decembra l. l. imel svoja posvetovanja v pisarnici družbeni. Prišli so vsi gospodje iz Gorenskega, Dolenskega in Notranjskega, ki so izmed sebe izvolili gosp. grofa Barbo-ta za prvomestnika, g. Dimec-a za zapisnikarja in poročevalca, gospodje Fr. Vičel, Henrik Likar, in Fr. Schollmajer pa so bili z unima gospodoma vred ustanovljavci pravíl. Gospoda Fid. Terpinec in dr. Jan. Bleiweis sta zastopala kmetijsko družbo. Prav temeljito so izvedeni gospodje gozdnarji obravnavali važno stvar in odločili v posamnih §§. premembo pravíl (štatutov) kmetijske družbe; nasvetovali so, naj bode 23. dne t. m. občni zbor kmetijske družbe, ki naj konečno sklene prenaredbo pravíl. Glavni odbor bo po tem nasvetu sklical še ta mesec občni zbor; želeti je, da pridejo vsi družbeniki, kterim je mar za zboljšanje domačega gozdnarstva!

— V poslednjem mestnem zboru je nasvetoval gosp. župan, naj odbor dovoli, ker od 33 rekrutov, ki jih ima mesto letos dati, jih še manjka 15, da se takim, ki prostovoljno hočejo vojaki biti, iz mestne kase kaj več na roko dá. Zbor je enoglasno dovolil v ta namen 400 do 500 gold. — Za ogled novih ali predelanih hiš, ki ga zahtevajo hišni gospodarji ljubljanski, je bilo po izgledu druzih mest odločeno, da se oglednína (taksa) po 2 ali 4 gold. plačuje. — Dohodki mesta so za to leto cenjeni na 99.167 gold. 48 kr., stroški pa na 126.307 gold. 72 kr., tedaj se kaže primanjkava za 27.140 gold. 24 kr. Kako naj bi se dobilo, kar bo zmanjkalo mestni kasi letos, se bo pozneje nasvetovalo. — Grad pod Turnom (Tivoli) naj se dá v najém; pri tleh more biti kavarnica in gostivnica; po tisti poti drevoreda, ki pelje na grad, naj se napravi plinova svečava. — S konjačem ljubljanskim je bila pogodba sklenjena, po kteri dobiva za svoja opravila 200 gold. na leto in dan; za odpeljevanje vjetih psov pa si mora na svoje stroške napraviti posebna kóla.

— V občnem zboru čitavničinega društva je predsednik zahvalo izrekel vsem gospodom in gospodičinam, ki so preteklo leto pomagali pri „besedah“, — gosp. Ivanu Vilharju, da je po odhodu gosp. Kadivnika v Kranj radovoljno prevzel opravilstvo blagajnika, — in vsem tistim družbenikom, kteri radodarni pomagajo, kadar društvo potrebuje izvanrednih denarnih dohodkov, v ktero vrsto spadajo tudi tisti rodoljubi, kteri svoje časnike posojujejo čitavnici. Gosp. tajnik Praprotnik je poročal o družbenih zadevah l. l. in povedal, da v čitavnici je bilo 61 različnih časnikov za berilo pripravljenih, — da je osnovala v svoji dvorani 13 veselic, med kterimi je bilo 5 gledišćinih iger; v javnem gledišu je na pomoč ubogim Notrajncem napravila veliko besedo na veliki pondeljek, — in da je podpornica vsem domačim narodnim društvom. Gosp. Ivan Vilhar je prav na drobno naznanil dohodke in stroške čitavničine; dohodki so znesli 2847 gold. 1 kr., stroški pa 2810 gold. 21 kr., tedaj je konec leta ostalo 36 gl. 80 kr. gotovine — brez premoženja, ki je v čitavničinem inventaru. Za dolžna pisma ni bilo zopet letos nič plačati treba, ker so domoljubi darovali za srečkanje namenjenih 10. — Izvoljen je bil po večini glasov ves poprejšnji odbor, za blagajnika gosp. Ivan Vilhar, namesti gosp. Kadivnika pa gospod dr. Lovro Toman.

— Pri občnem zboru „Juž. Sokola“ 29. dec. bilo je nazočih blizo 80 udov. Po načelnikovem govoru sledilo je sporočilo tajnikovo, iz kterega povzamemo, da društvo veselo napreduje, in da ima sedaj ravno 200 plačavnih udov, izmed kterih so 4 plemenitniki, 20 je posestnikov, 12 dohtarjev, 30 kupcev, 43 uradnikov, 10 rokodelskih mojstrov, 43 kupčijskih pomočnikov, 38 rokodelskih pomočnikov. Tudi blagajnica se je zboljšala. Prejšnji odbor se je po aklamacii zopet volil, samo da namesti blagajnika A. Jentlna, ki je prostovoljno izstopil, prevzame blagajništvo voljeni g. Grazeli. Sklenilo se je dalje, da se pravila spremené toliko, da 1. §. se dostavijo besede: „Društvo ima šolo“; 11. §. pa, da se odbor pomnoží za 2 osebe. — Poslednji večer preteklega leta po programu, tudi v našem listu naznanjenem in le nekoliko premenjenem, v dvorani čitavničini napravljena veselica si je zopet pritrdila dobro imé, ki ga imajo silvestrice „Južnega Sokola“; obilo zbrana množica je prav vesela iz starega leta stopila v novo.

— Večernica društva katoliških rokodelskih pomočnikov na sv. Štefana dan se je zopet zvršila v veliko zadovoljnost vseh pričujočih. Nevtrudljivi ravnatelj družbeni gospod prof. dr. Vončina si more v svesti biti, da mične te veselice so si v Ljubljani že pridobile neko „gradjansko pravo.“

— Kakor smo že povedali, se je ustanovila družba v pomoč bolnih in onemoglih v Ljubljani, ktera proti temu, da ji družnik vsak teden odrajta 10 nov. kr., vsacega vsak teden podpira, ako zbolí ali po bolezni onemore, z 2 goldinarjema, pa mu bode dala še več, kadar družba pride do bolje močí. Družba ima v 6 oddelkih mesta v vsakem svojega denarničarja in po dva odbornika, pri kterih naj se oglasi, kdor želi stopiti v to družbo. Časi so težavni, bolezen je huda nadloga, zlasti, ako si oče ali delavec ne more kruha služiti. Na to naj se misli! Vsak dan en krajcar si vendar marsikdo lahko pritrga, ki mu potem v bolezni donaša 25 kr. na dan!

— Iz zlate Prage nam je z veselo novico, da je gosp. Ant. Heidrich izvrstno in z vesoljno pohvalo dostal teoretično skušnjo, ktera mu je zagotovila stalno mesto v ondašnji konservatorii, došlo tega umetnika drugo delo pod naslovom: „noč na blejskem jezeru“, besede And. Praprotnika, za moški zbor, čveterospev in bariton — solo.“ S to najnovejšo skladbo je g. Heidrih pokazal, da pravi umetniški duh biva v njem. Tako vodi o tem delu znani mojster gosp. Mašek, ki je preigravši njegovo „noč“ rekel, da si je skladatelj ž njo med slovenskim narodom za vselej ustanovil slavno imé, kajti doslej nimamo še mnogo pesem, ki bi bile bolj

ko ta zložene v narodnem duhu. Obé delí ste na prodaj pri Lercherju; „Vodniku“ veljá 10 kr., „Noč“ pa 20 kr.

— Deželni zbor se zopet začne v četrtek.

— Matičini odbor ima sejo 11. dne t. m. ob 5. uri popoldne v sobi čitavnice tukajšne. Vabilo z naznanilom razprav se je že razposlalo.

— 6. dne t. m. ob 10. uri dopoldne ima v dvorani mestni društvo za kupčijske bolnike svoj letni zbor.

— Stari udje sv. Mohora družba in kdor se hoče iz ljubljanske dekanije z nova vpisati va-njo, naj se pri g. Ant. Lésarji meseca januarja oglasé.

— Z veliko pohvalo v gledišču sprejeta kranjsko-zgodovinska žaloigra „Der Untergang Metullums“ od H. Penna je prišla na svetlo, posvečena našemu prečastitemu županu gosp. dr. Costa-tu. Cena ji je 80 kr.

— Ravnateljstvo c. k. gimnazije je odgovorilo v poslednjem listu „Novic“ na naš sestavek „žalostna prikazen na naši gimnazii.“ Hvaležni smo mu za ta odgovor zato, da smo izvedeli, da naše „žalovanje“ vendar ni bilo brez dobre „podstave“, ker nam sl. ravnateljstvo pripoveduje, da je letos res bilo 9 dijakov slovenščine oproščenih, po takem tedaj res „cela kopica“, kakor slovenski narod imenuje „kopo“, „kopico“, ne pa kakor „kopico“ prestavlja tisti referent, ki jo je v „Laib. Ztg.“ imenoval „ein ganzer Haufen.“ Ravno iz te „kopice“ za leto 1865 pa se vidi, da oprostovanje učencev čvrsto napreduje, kjer v poprejšnjih letih se je izmed 718 učencev jih oprostilo le 15, — da po takem tudi je bilo naše „žalovanje“ upravičeno. Čeravno dosihmal nismo tako srečni bili, da bi bili — kar vendar ne sme nobena skrivnost biti! — izvedili imena vseh letošnjih oproščencev, smo vendar izvedili nektera, ki jih nikakor ne moremo spraviti pod krilo navedenega ministerskega ukaza. Tudi nismo bili tako srečni, da bi bili navedeni ministerski ukaz v roke dobili, ki ga je sl. ravnateljstvo „od besede do besede“ citiralo, ki pa se že ne ujema z besedami, ki jih je isti dan „Laib. Ztg.‘, prinesla, kajti naj nam ne zameri sl. ravnateljstvo, da nam je le ministerski ukaz veljaven, ne pa kako drugo tolmačenje. Iz vsega tega naj sl. ravnateljstvo drage volje povzame, da naše „žalovanje“ še — ni potolaženo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Na čêlo današnjemu novičarju stavimo državno gospodarstvo našega cesarstva v letošnjem letu, kakor ga odločuje cesarska postava od 30. dec. l. l. Da sedanje Belkredijevo ministerstvo, ktero je prevzelo od svojih prednikov prežalostno zapuščino, naše zaupanje res zaluži in da pravo pot hodijo tisti poslanci, kteri to ministersvo podpirajo, da se sčasoma reši država iz zadreg, v ktere jo je poprejšnje večletno gospodarstvo pogreznilo, očitno se vidi iz tega, kar je minister denarstva grof Lariš razložil presvitlemu cesarju, ko mu je načrt državnih stroškov in dohodkov za leto 1866 izročil in ki ga je vsled patenta 20. septembra l. l. Njih Veličanstvo tudi potrdilo. Da vseh krivih potov sedanje ministerstvo ne more v enem hipu poravnati, vsak pameten človek lahko previdi, kdor vé, da še celó pri majhnem gospodarstvu ne more sin v enem ali dveh letih vsega v red spraviti, ako je po očetu prevzel skor da na kant djano gospodarstvo. Poslušajte tedaj, kako bo to leto! Vsi stroški našega cesarstva so izrajtani na 531 milijonov in 272.881 gold., — prihodki pa na 491 milijonov in 134.735 gold.; po takem bi na koncu leta primanjkalo 40 milijonov in 139.146 gld., memo 80 milijonov gold., ki jih je preteklo leto zmanjkalo, tedaj lani na pol več. Ministerstvo misli, da 4 milijone in pol bode prihranilo s tem, da se bodo sèm ter tjè nekteri stroški zmanjšali, 35 milijonov in pol pa bo treba na pósodo vzeti. Prejšnje ministerstvo je državne dohodke za preteklo leto tako lepó postavilo, da je na koncu 1865. leta le 8 milijonov primanjkave izkazalo, — al zmanjkalo je, kakor smo rekli, celih 80 milijonov! Sedanje ministerstvo noče svojega računa tako sukati; ono hoče kazati vse le tako, kakor je v resnici. Dolgá ima letošnje leto poplačati strašen znesek od 65 milijonov in 834.998 gold., ker do konca letošnjega leta se bo odrajtal dunajski banki vès dolg do kraja, in konec bode potem tudi tistemu nesrečnemu ažiju, ki je begal vso barantijo toliko let. Leta 1867 pa se bojo — ako ne pritisne kakošna vojska — zmanjšali državni stroški za 45 milijonov in 652.638 gold., primanjkava se tedaj more tisto leto številiti le še na 28 milijonov 486.508 gld. — in tako se bo sčasoma cesarstvo izkopalo iz silnih stroškov, kteri so davke napeli tako, da je groza. Ministerstvo živo čuti, da kmetijstvo potrebuje polajšave v davkih najbolj in skrb mu bode, da otrese kmetijam to silno breme; al mahoma mu to ni mogoče. Da pa kmetijski gospodarji vidijo, da ga je resna volja, polajšati jim, kar je danes mogoče, je po njegovem nasvetu presvitli cesar dovolil, da od vseh nenavadnih priklad na zemljiščini in hišni davek se že letos odbije četrti del; v vsem skupaj bo ta odbitek znesel 4 milijone in 600.000 gold. Res, da to ni veliko; al saj znamenje je, da, ko je prejšnje ministerstvo zmiraj le više in više davke nakladalo, je sedanje začelo odjenjevati. Zemljiščini (gruntni) davki v vsem cesarstvu se za letos štejejo na 64 milijonov in 755.100 gold., hišni pa na 23 milijonov in 8950 gold. Ako pomislimo, da stroški za armado na suhem in na morji znašajo 80 milijonov gold., se pač vidi, da skor vès zemljiščini in hišni davek povžije armada, in da od znižanja stroškov za vojaštvo zavisí pred vsem polajšanje davkov. Da bi Avstrija skusila se v take razmere postaviti do druzih držav, da bi manj rok bilo za puške, več pa kmetijstvo in obrtnijstvo, potem še le nam doide zdatna pomoč. Še zmiraj — pravi minister — je denarni stan cesarstva našega težaven; al vendar, če tudi v očí gledamo resnici, ne obupamo, da se v enih letih zboljša; naj se mu le ne delajo zapréke in zaupanje med ljudstvom ne podira zlasti po tistih, kteri le v tem iščejo sreče, da bi velika Nemčija kraljevala nad vsemi narodi našega cesarstva, za vse drugo pa jim je malo mar. „Mir hočem imeti s svojimi ljudstvi — to so zlate besede cesarjeve, v ktere prisega vsak, komur je Avstrija čez vse. — Cesarski ukaz od 22. decembra zapoveduje, da tak denar, ki ga kdo v nadlogah kot miloščino iz cesarskega ali deželnega zaklada dobí, se ne sme v prepoved ali sekucijo djati. — Tudi zahvalnico od galiciškega in istriškega deželnega zbora je cesar s posebnim zadovoljstvom sprejel. — Veliko radost je v Dalmacii vzbudilo to, da národni mož profesor dr. Klaić je zopet postavljen v svojo službo, ktero mu je „Verfassungsminister“ vzel! — V Dalmacii in Istri pomanjkuje vode. — Na Angleškem vsaki teden po 5000 do 6000 živine za kugo zbolí. — Govor cesarja Napoleona na novega leta dan obeta svetu mir. Dobro!

Kursi na Dunaji 2. januarija.

5 % metaliki 62 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 104 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 66 fl. 05 kr.	Cekini 5 fl. — kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.